

Lietuvos
laisvosios
rinkos
institutas

MOKESČIŲ MOKĖTOJŲ TEISIŲ CHARTIJA

Deloitte.

BDO

TGS BALTIC
VARUL GRUNTE SUTKIENE

MOKESČIŲ MOKĖTOJŲ TEISIŲ CHARTIJA

1. Teisė į efektyvią mokesčių sistemą
2. Teisė į kokybiškai parengtus mokesčių įstatymus
3. Teisė į mokesčių sistemos stabilumą
4. Teisė į efektyvų surinktų mokesčių panaudojimą
5. Teisė į kokybišką mokesčių administravimą
6. Teisė gauti kokybišką konsultavimą ir informaciją
7. Teisė į mokesčių administratoriaus veiksmų nuspėjamumą
8. Teisė į teisės aktų prieštaravimų ar neaiškumų aiškinimą mokesčių mokėtojo naudai
9. Teisė būti traktuojamam lygiai prieš įstatymą
10. Teisė į mokesčių administratoriaus veiksmų proporcingumą
11. Teisė laiku atgauti mokesčio permoką
12. Teisė apskųsti mokesčių administratoriaus veiksmus
13. Teisė remtis senaties terminu

1. TEISĖ Į EFEKTYVIĄ MOKESČIŲ SISTEMĄ

Efektyvi mokesčių sistema turi būti geriausia iš visų galimų alternatyvių reguliavimo variantų, kuria būtų suderinti tiek viešieji, tiek privatieji interesai: mokesčių pavidalu surenkamos pajamos turi užtikrinti bazinius visuomenės poreikius, tačiau mokesčių našta neturėtų nepagrįstai varžyti ekonominio aktyvumo, kurti perteklines reikalavimų laikymosi sąnaudas. Tokia mokesčių sistema, kurios administravimas nesukelia perteklinės naštos nei valdžiai, nei mokesčių mokėtojams, leidžia taupyti mokesčių mokėtojų pinigus bei nedaro žalos ekonomikos augimui.

„Teisėkūroje vadovaujamesi šiais principais:

tikslingumo, reiškiančiu, kad teisės akto projektas turi būti rengiamas ir teisės aktas priimamas tik tuo atveju, kai siekiamų tikslų negalima pasiekti kitomis priemonėmis;

proporcingumo, reiškiančiu, kad pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės turi sudaryti kuo mažesnę administracinę ir kitokią naštą, nevaržyti teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti;

[...] efektyvumo, reiškiančiu, kad rengiant teisės akto projektą turi būti įvertinamos visos galimos teisinio reguliavimo alternatyvos ir pasirenkama geriausia iš jų, teisės akte turi būti įtvirtinamos veiksmingiausiai ir ekonomiškiausiai teisinio reguliavimo tikslą leisiančios pasiekti priemonės, turi būti skelbiami ir įvertinami dėl teisinio reguliavimo gauti pasiūlymai, o teisėkūros veiksmai atliekami per protingus terminus.“

Šaltinis – Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 str. 2 d.

2. TEISĖ Į KOKYBIŠKAI PARENGTUS MOKESČIŲ ĮSTATYMUS

Priimant mokesčių įstatymus ir juos lydinčius teisės aktus, būtina vertinti jų poveikį, konsultuotis su visuomene, juos priimti tik pasirengus, vengti svarstymo ir priėmimo skubos tvarka. Teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas.¹ Jei ši teisė yra užtikrinama, mokesčių mokėtojai išvengia painiavos mokesčių įstatymuose, išaiškinimuose, deklaracijų formose. Be to, LR Mokesčių administravimo įstatyme numatytas apmokestinimo aiškumo principas reiškia, kad mokesčių teisės aktuose turi būti aiškiai apibrėžtas mokestinės prievolės turinys, jos atsiradimo, vykdymo,

pasibaigimo tvarka ir pagrindai, nes tik tokiu būdu gali būti užtikrintas teisingas ir savalaikis jos įvykdymas.²

Teisinio reguliavimo aiškumas, racionalumas ir veiksmingumas priklauso nuo jo kūrimo arba kitaip – teisėkūros – proceso ir jo kokybės. Nekokybiška teisėkūra sukelia nereikalingą administracinę naštą tiek verslui, tiek visuomenei bendrai, sudaro prielaidas biudžeto lėšas naudoti neefektyviai, plečia viešojo valdymo institucijų veiklos apimtį, neužkerta kelio korupcijai. Teisės aktų gausa ir jų svarstymas skubos ir ypatingos skubos tvarka nesudaro tinkamų sąlygų išsamiai įvertinti Seimui pateiktų įstatymo projektų. Visuomenės įsitraukimas svarbus, nes tik tokiu atveju sukuriama sąlyga įvertinti jos lūkesčius.³

„Teisinis reguliavimas visais atvejais turi būti aiškus ir negali kelti dviprasmybių. Taigi, teisės aktuose neturėtų būti nuostatų, kurios leistų teisės normas interpretuoti subjektyviai, priimti teisės aktus pažeidžiančius sprendimus, nes už teisės aktų pažeidimus taikomos teisinės atsakomybės priemonės.“

„Įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktų formuluotės turi būti tikslios, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna, teisės aktuose neturi būti nuostatų, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius.“

„Mokestinės prievolės turinys, jos atsiradimo, vykdymo ir pasibaigimo tvarka ir pagrindai Lietuvos Respublikos mokesčių teisės aktuose turi būti aiškiai apibrėžti.“

„Teisėkūra turi būti vieša, su bendraisiais interesais susiję teisėkūros sprendimai negali būti priimami visuomenei nežinant ir neturint galimybių dalyvauti, valstybės politikos tikslai, teisinio reguliavimo poreikis ir teisėkūroje dalyvaujantys subjektai turi būti žinomi, visuomenei ir interesų grupėms sudarytos sąlygos teikti pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo visose teisėkūros stadijose, taip pat turi būti žinomi teisės aktų projektų rengimą inicijavę, teisės aktų projektus parengę, numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą atlikę subjektai ir galiojančio teisinio reguliavimo poveikio ex post vertinimą atliekantys subjektai.“

„[...] teisės normos turi derėti tarpusavyje, žemesnės teisinės galios teisės aktai neturi prieštarauti aukštesnės teisinės galios teisės aktams, įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai turi būti rengiami ir priimami taip, kad įsigalioję kartu su įstatymu ar atskiromis jo nuostatomis, kurias šie teisės aktai įgyvendina.“

„Rengiant teisės akto, kuriuo numatoma reglamentuoti iki tol

nereglamentuotus santykius, taip pat kuriuo iš esmės keičiamas teisinis reguliavimas, projektą, privalo būti atliekamas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas. Šio vertinimo išsamumas turi būti proporcingas galimoms numatomo teisinio reguliavimo pasekmėms. Sprendimą dėl numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo priima teisės akto projekto rengėjas. Atliekant numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą, nustatomas galimas teigiamas ir neigiamas poveikis to teisinio reguliavimo sričiai, asmenims ar jų grupėms, kuriems bus taikomas numatomas teisinis reguliavimas. Atsižvelgiant į teisės akte numatomo naujo teisinio reguliavimo pobūdį, mastą, turi būti įvertinamas poveikis ekonomikai, valstybės finansams, socialinei aplinkai, viešajam administravimui, teisinei sistemai, kriminogeninei situacijai, korupcijos mastui, aplinkai, administracinei naštai, regionų plėtrai ir kitoms sritims.“

Šaltiniai: Valstybinio audito ataskaita „Teisėkūros procesas“, 2018 m.; Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 15 d. nutarimas; Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 9 str.; Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 str. 2 d. 4 p., Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 str. 2 d. 7 p.; Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 15 str.

3. TEISĖ Į MOKESČIŲ SISTEMOS STABILUMĄ

Įstatymai, numatantys svarbius mokesčių pasikeitimus, turi būti paskelbti ne vėliau kaip pusę metų prieš jiems įsigaliojant. Mokesčių mokėtojai turi turėti galimybę pasiruošti mokesčių pokyčiams – priimti su mokesčių apskaita ar padidėjusia mokesčių našta susijusius sprendimus, planuoti savo veiklą ir jos pinigų srautus, pertvarkyti apskaitos sistemas.

„Kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės reikalavimus, teisinis reguliavimas turi būti santykinai stabilus.“
„Lietuvos Respublikos mokesčių įstatymai, nustatantys naujus mokesčius, naujus mokesčio tarifus, mokesčio lengvatas, sankcijas už mokesčių įstatymų pažeidimus arba iš esmės pakeičiantys apmokestinimo tam tikru mokesčiu tvarką ar apmokestinimo teisinio reglamentavimo bei taikymo principus, įsigalioja ne anksčiau kaip po šešių mėnesių nuo oficialaus paskelbimo dienos. Ši nuostata netaikoma su atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu susijusiems

Lietuvos Respublikos mokesčių įstatymų pakeitimo (papildymo) įstatymams, jei šiais pakeitimais (papildymais) nėra sunkinama mokesčių mokėtojų padėtis, teisės aktams, kuriais Lietuvos nacionalinė teisė derinama su Europos Sąjungos teise, taip pat Lietuvos Respublikos mokesčių įstatymams, reikalingiems susidarius išskirtinėms aplinkybėms, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme.“

Šaltiniai: LR Konstitucinio Teismo praktika; LR Teisėkūros pagrindų įstatymo 20 str. 3 d.

4. TEISĖ Į EFEKTYVŲ SURINKTŲ MOKESČIŲ PANAUDOJIMĄ

Mokesčių mokėtojai – piliečiai, institucijos, verslo įmonės – savo mokesčiais formuoja valstybės finansinius išteklius. Iš šių lėšų sudaromas valstybės biudžetas. Kadangi piliečiai yra tikrieji valstybės finansinių išteklių ir kitokio turto savininkai, jie turi žinoti, kaip šis turtas yra valdomas. Jiems taip pat svarbu žinoti, ar teisingai skaičiuojamos pajamos, ar jos patenka į valstybės biudžetą, ar teisėtai leidžiamos valstybės lėšos, ar tiksliai tvarkoma jų apskaita. Ne mažiau svarbu žinoti, kaip dirba vykdomosios valdžios grandys: ar tikslingai, taupiai ir efektyviai naudojami valstybės finansai bei kiti materialiniai ištekliai, ar nešvaistomas ir negrobstomas valstybės turtas.⁴

„2. Įstatymo tikslas – siekiant ilgalaikės, visapusiškos ekonominės ir socialinės Lietuvos Respublikos piliečių gerovės, tvaraus ilgalaikio ekonomikos augimo, užimtumo ir nekeliant grėsmės valdžios sektoriaus finansų tvarumui ir kainų stabilumui užtikrinti, kad sudarant ir vykdant biudžetus valstybės piniginiai ištekliai būtų naudojami efektyviai.“

Šaltinis – LR Biudžeto sandaros įstatymo 1 str. 2 d.

5. TEISĖ Į KOKYBIŠKĄ MOKESČIŲ ADMINISTRAVIMĄ

Mokesčius deklaruoti, mokėti ir administruoti turi būti paprasta, greita, lengva ir pigu. Gero administravimo principas apima pareigą imtis aktyvių veiksmų, padėti, elgtis rūpestingai ir atidžiai.⁵ Atsakingo valdymo (gero administravimo) principas, be kita ko, įtvirtina viešojo administravimo subjekto pareigą imtis aktyvių veiksmų vykdant administracinę procedūrą.⁶ Formaliai ir biurokратиškai vykdomos viešojo administravimo funkcijos nesiderina su gero administravimo principu.⁷

„Iš gero administravimo principo išplaukia, kad valstybės institucijos, priimdamos administracinius sprendimus, privalo dirbti rūpestingai ir veikti taip, kad administracinėje procedūroje būtų laikomasi visų teisės aktų nuostatų. Pagal gero administravimo principą valstybės institucijos turi vykdyti procedūrą nešališkai ir objektyviai, išaiškinti visas klausimui spręsti reikšmingas aplinkybes“.⁸

„Padėdamas mokesčių mokėtojui naudotis teisėmis ir vykdyti pareigas, mokesčių administratorius pagal savo kompetenciją [...] parengia mokesčių mokėtojui patogias užpildyti mokesčių deklaracijų formas, nemokamai aprūpina mokesčių mokėtojus jų blankais, patvirtina ir aiškina deklaracijų užpildymo tvarką“.

Šaltiniai: kyla iš LR Konstitucijos 5 str. 3 d. („valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“)⁹; LR Mokesčių administravimo įstatymo 27 str., 1 d. 2 p.

6. TEISĖ GAUTI KOKYBIŠKĄ KONSULTAVIMĄ IR INFORMACIJĄ

Mokesčių mokėtojas turi teisę gauti savalaikes ir kokybiškas konsultacijas ir informaciją, susijusią su jo prievole apskaičiuoti, deklaruoti ir mokėti mokesčius. Dėl dažnų mokesčių pakeitimų mokesčių mokėtojams gali būti sudėtinga susigaudyti klausimuose, liečiančiuose jų prievolę apskaičiuoti, deklaruoti ir mokėti mokesčius. Mokesčių mokėtojai gali klysti apskaičiuodami, deklaruodami, ar mokėdami mokesčius be tikslo apgauti mokesčių administratorių.

„Mokesčių mokėtojas turi teisę [...] iš mokesčių administratoriaus gauti nemokamą informaciją apie mokesčius, jų lengvatas, informaciją apie galiojančius mokesčių teisės aktus bei kitą informaciją, reikalingą jo mokestinėms prievolėms vykdyti.“

„Mokesčių mokėtojas turi teisę [...] gauti konsultacijas mokesčių mokėjimo klausimais.“

„Padėdamas mokesčių mokėtojui naudotis teisėmis ir vykdyti pareigas, mokesčių administratorius pagal savo kompetenciją šviečia bei konsultuoja mokesčių mokėtojus visos Lietuvos Respublikos mastu.“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 36 str. 1 p., 2 p.; 27 str. 1 d. 1 p.

7. TEISĖ Į MOKESČIŲ ADMINISTRATORIAUS VEIKSMŲ NUSPĖJAMUMĄ

Abejodamas dėl to, kaip taikyti mokesčių įstatymus ateityje įvyksiantiems sandoriams, mokesčių mokėtojas turi teisę kreiptis į mokesčių administratorių, prašydamas pritarti jo siūlomam mokesčių įstatymų nuostatų taikymui. Mokesčių administratorius privalo pateikti atsakymą – pritarti arba nepritarti. Nepritarimo atveju, jis privalo nurodyti priežastis. Priėmęs teigiamą sprendimą, mokesčių administratorius įsipareigoja taikyti mokesčių įstatymų nuostatas būsimajam sandoriui taip, kaip nurodyta sprendime.

Mokesčių mokėtojas, susidūręs su, pavyzdžiui, naujo tipo veikla, ar abejodamas dėl konkrečių mokesčių įstatymų nuostatų taikymo, turi turėti galimybę užsitikrinti, kad ir jis, ir mokesčių administratorius jo veiksmus traktuos vienodai. Jei neegzistuoja tam tikrų mokesčių teisės aktų nuostatų paaiškinimai, arba dėl jų taikymo mokesčių administratorius pateikia mokesčių mokėtojui tik neįpareigojančius atsakymus, mokesčių mokėtojas negali veikti įsitikinęs, kad savo veiksmais nepažeidžia įstatymų.

„Mokesčių mokėtojas turi teisę kreiptis į mokesčių administratorių su prašymu pritarti jo siūlomam mokesčių teisės aktų nuostatų taikymui būsimajam sandoriui.“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 37 1 str.

8. TEISĖ Į TEISĖS AKTŲ PRIEŠTARAVIMŲ AR NEAIŠKUMŲ AIŠKINIMĄ MOKESČIŲ MOKĖTOJO NAUDAI

Pareiga įrodyti, kad mokesčių mokėtojas piktnaudžiavo teise ar dalyvavo sandoriuose, susijusiuose su sukčiavimu tenka mokesčių administratoriui. Be to, mokesčių administratorius, esant Lietuvos Respublikos mokesčių teisės aktų prieštaravimams ar neaiškumams, turi aiškinti juos mokesčių mokėtojo naudai mokestinio patikrinimo, mokestinio ginčo bei kitų mokesčių administravimo procedūrų metu. Mokesčių mokėtojo naudai aiškinami neaiškumai ar prieštaravimai, kylantys iš mokesčių teisės aktų bei mokesčio ir kito teisės akto, kai tai turi įtakos mokestinės prievolės vykdymui ar kitų mokesčių mokėtojų pareigų vykdymui. Teisės aktų nuostatos aiškinamos mokesčių mokėtojų naudai tais atvejais, kai tą pačią juridinę galią turinčios teisės normos prieštarauja viena kitai, teisės akte naudojama neapibrėžta arba neaiškiai apibrėžta mokestinei prievolei reikšminga sąvoka ir kitais atvejais, kai mokesčių administratorius, įvertinęs situaciją ir vadovaudamasis Mokesčių administravimo įstatyme įtvirtintais principais, nusprendžia mokesčių teisės aktų nuostatas aiškinti mokesčių mokėtojų naudai.¹⁰

„Priklausančius mokėti mokesčius mokesčių mokėtojas deklaruoja savarankiškai, išskyrus tiesiogiai atitinkamų mokesčių įstatymuose nurodytus atvejus. Preziumuojama, kad mokesčio deklaracijoje nurodyti duomenys yra teisingi.“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 73 str. 1 d.

„Visi Lietuvos Respublikos mokesčių teisės aktų prieštaravimai ar neaiškumai aiškinami mokesčių mokėtojo naudai.“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 3 str. 5 d.

„Atsižvelgus į protingumo, teisingumo, mokesčių įstatymų vertinimo mokesčių mokėtojo naudai principus (MAĮ 3 str. 5 d., 8 str.), konstatuotina, kad Biudžetinių įstaigų veiksmai gali būti pripažinta objektyvia kliūtimi mokesčių mokėtojui sumokėti mokesčius ir eliminuoti mokesčių mokėtojo kaltę MAĮ 141 straipsnio 1 dalies 1 punkto taikymo aspektu“.¹¹

„Administracinių teisinių santykių, susiklostančių tarp privačių asmenų ir valdžios institucijų, ypatumai lemia, kad privatus asmuo juose yra silpnesnioji pusė. Tokia teisinė asmens padėtis lemia, kad santykyje su viešąja

administracija kilus neaiškumams, teisė aiškintina jo naudai, siekiant subalansuoti nelygias šalių pozicijas bei garantuoti asmens, kaip silpnesnės šalies, apsaugą. Iš to valstybės institucijoms, įstaigoms, pareigūnams ir kitiems atitinkamus įgaliojimus turintiems asmenims kyla pareiga užtikrinti, kad privatūs asmenys galėtų veiksmingai ir tinkamai pasinaudoti jiems Konstitucijos, kitų nacionalinės teisės aktų bei tarptautinių dokumentų suteikiamomis teisėmis ir laisvėmis. Tiek valdžios institucijos, tiek teismai, siekdami įgyvendinti gero viešojo administravimo principą, užtikrinti žmogaus teisių ir laisvių bei privataus asmens, kaip silpnesnės santykio su viešąja administracija šalies, apsaugą, privalo bet kurioje situacijoje vadovautis fundamentaliais protingumo, teisingumo, sąžiningumo principais, sprendimų priėmimo metu atsižvelgti į susiklosčiusių aplinkybių visumą.¹²

Šaltinis – teismų praktika.

9. TEISĖ BŪTI TRAKTUOJAMAM LYGIAI PRIEŠ ĮSTATYMĄ

Mokesčių administratorius privalo vienodai vertinti faktines aplinkybes to paties mokesčio teisinio santykio dalyvių atžvilgiu. Draudžiama iš esmės tokius pat faktus vertinti skirtingai. Lygybės principo nesilaikymas diskriminuoja vienus mokesčių mokėtojus kitų atžvilgiu. Skirtingas subjektų traktavimas mažina mokesčių sistemos aiškumą ir teisingumą.

„Taikant mokesčių įstatymus, visi mokesčių mokėtojai dėl šių įstatymų nustatytų sąlygų yra lygūs.“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 7 str.

10. TEISĖ Į MOKESČIŲ ADMINISTRATORIAUS VEIKSMŲ PROPORCINGUMĄ

Mokesčių administratorius neturi nepagrįstai trikdyti mokesčių mokėtojo veiklos. Jei mokesčių mokėtojas nepagrįstai apkraunamas papildomais mokesčių administratoriaus reikalavimais, arba jo atžvilgiu nepagrįstai atliekami pakartotiniai patikrinimai, mokesčių administratoriaus veikla gali būti traktuojama kaip neproporcinga.

„Mokesčių administratoriaus pareigos: [...] atlikdamas savo funkcijas, stengtis kuo mažiau trikdyti mokesčių mokėtojo veiklą.“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 32 str. 7 p.

11. TEISĖ LAIKU ATGAUTI MOKESČIO PERMOKĄ

Mokesčių administravimo įstatymas numato, kad mokesčių permokos (skirtumas), kurios lieka įskaičius mokestinę nepriemoką, privalo laiku būti grąžinamos mokesčių mokėtojui. Už laiku negrąžintas permokas skaičiuojamos palūkanos.

„Mokesčių mokėtojas turi teisę [...] reikalauti laiku grąžinti (įskaityti) mokesčio permokas.“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 36 str. 3 p.

12. TEISĖ APSKŪSTI MOKESČIŲ ADMINISTRATORIAUS VEIKSMUS

Kiekvienas mokesčių mokėtojas, manydamas, kad yra pažeistos jo teisės, turi teisę juos ginti teisės aktų nustatyta tvarka. Mokestiniai ginčai keliami dėl sprendimo dėl patikrinimo akto tvirtinimo ar kito panašaus pobūdžio sprendimo, pagal kurį mokesčių mokėtojui naujai apskaičiuojamas mokestis; sprendimo atsisakyti mokesčių mokėtojui grąžinti ar įskaityti mokesčio permoką.

Skundai dėl kitų mokesčių administratoriaus veiksmų ar neveikimo, kuriais mokestiniai ginčai nesprendžiami iš esmės, priskiriami prie nemokestinių ginčų kategorijos. Pavyzdžiui, skundai dėl mokesčių administratoriaus išieškojimo veiksmų taikymo, turto arešto akto surašymo, mokestinės nepriemokos nepripažinimo beviltiška ar sprendimų neatidėti ar neišdėstyti mokestinės nepriemokos sumokėjimo termino ir panašūs veiksmai. Mokesčių mokėtojas turi teisę reikalauti atlyginti jam padarytą turtinę ir neturtinę žalą (pavyzdžiui, dėl neteisėto turto arešto ar mokesčio permokos grąžinimo sustabdymo, slaptos informacijos, susijusios su mokesčių mokėtoju, neteisėto atskleidimo ir panašiai).

„Mokesčių mokėtojas turi teisę [...] įstatymų nustatyta tvarka apskųsti bet kokį mokesčių administratoriaus (jo pareigūno) veiksmą ar jo neatlikimą.“

„Mokesčių mokėtojas turi teisę apskųsti bet kurį mokesčių administratoriaus (jo pareigūno) veiksmą arba neveikimą.“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 36 str. 12 p., 144 str.

„1. Mokesčių administratorius, savo neteisėtais veiksmais ar neveikimu padaręs žalos mokesčių mokėtojui, privalo ją atlyginti įstatymų nustatyta tvarka. Mokesčių administratoriaus pareigūnai, kurių tiesioginiais veiksmais ar neveikimu buvo padaryta žalos, atsako Valstybės tarnybos įstatymo bei kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

2. Mokesčių administratoriaus pareigūnas, atlikęs neteisėtus veiksmus, atsako įstatymų nustatyta tvarka.“

„Mokesčių mokėtojas turi teisę [...] reikalauti atlyginti neteisėta mokesčių administratoriaus veiksmais padarytą turtinę ir neturtinę žalą.“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 35 str., 36 str. 11 p.

13. TEISĖ REMTIS SENATIES TERMINU

Mokesčių mokėtojas gali remtis senatimi – įstatymuose įtvirtinta nuostata, panaikinančia valstybės institucijų teisę taikyti asmenims teisinę atsakomybę už padarytus teisės pažeidimus neribotą laiką, taip pat nustatytais terminais, kuriems pasibaigus negali būti pradėtas patikrinimas dėl galimai padaryto teisės pažeidimo, ir panašiai. Mokestis už mokestinį laikotarpį negali būti apskaičiuojamas ir perskaičiuojamas neribotą laiką. Šis principas taikomas tiek mokesčių mokėtojo, tiek mokesčių administratoriaus atžvilgiu.

Mokesčio apskaičiavimo ir perskaičiavimo senaties teisės norma yra pakankamai aiški ir konkreti, todėl žemesnės galios Valstybinės mokesčių inspekcijos taisyklės negali būti aiškinamos taip, kaip pakeičiančios paminėtos teisės normos turinį. Ši norma taip pat negali būti aiškinama plečiamai, nes tiesioginė įstatymo leidėjo valia, aiškinant pažodžiui teisės normą, yra logiška ir protinga, priimta siekiant užtikrinti mokesčių mokėtojų teises ir teisinį tikrumą.¹³

„[...] mokesčių mokėtojas ar mokesčių administratorius mokesčių apskaičiuoti arba perskaičiuoti gali ne daugiau kaip už einamuosius ir trejus praėjusius kalendorinius metus, skaičiuojamus atgal nuo tų metų, kuriais pradama mokesčių apskaičiuoti arba perskaičiuoti, sausio 1 dienos.“

„Mokesčio ir su juo susijusių sumų priverstinio išieškojimo senaties terminas yra 5 metai. Mokesčio priverstinio išieškojimo senaties terminas pradamas skaičiuoti nuo teisės priverstinai išieškoti mokesčių atsiradimo dienos. Suėjus mokesčio priverstinio išieškojimo senaties terminui, pasibaigia ir su juo susijusių sumų priverstinio išieškojimo senaties terminas. Mokesčių administratorius, pasibaigus mokesstinės nepriemokos priverstinio išieškojimo senaties terminui, neturi teisės imtis jokių išieškojimo veiksmų, taip pat be mokesčių mokėtojo prašymo ar sutikimo įskaityti mokesčių mokėtojo turimos mokesčio permokos (skirtumo) mokesatinei nepriemokai, kurios pasibaigęs priverstinio išieškojimo senaties terminas, padengti.“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 68 str. 1 d.; 107 str. 1–4 d.

NUORODŲ SĄRAŠAS

¹ Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymas Nr. XI-2220, priimtas 2012 m. rugsėjo 18 d.

² Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo apibendrintas komentaras (2023-11-13 redakcija), p. 26, žiūrėta 2024 m. balandžio 15 d.

³ Valstybės kontrolė, „Lietuvos teisėkūra – neefektyvi“, Valstybinio audito ataskaita, 2018 m.

⁴ Valstybės kontrolė, „Institucijos raida“, žiūrėta 2024 m. balandžio 15 d., <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/post/3096/>

⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, taikant Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo normas, LVAT biuletenis Nr. 30

⁶ LVAT nutartis a.b. Nr. A-1547-502/2015

⁷ LVAT nutartis a.b. Nr. A-2150-492/2015

⁸ LVAT sprendimas a.b. Nr. eA-2160-575/2019

⁹ LVAT išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis a.b. Nr. eA-1245-662/2015

¹⁰ Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo apibendrintas komentaras (2023-11-13 redakcija), p. 23, žiūrėta 2024 m. balandžio 15 d.

¹¹ LVAT 2012-01-23 nutartis a.b. Nr. A575-404-12

¹² LVAT nutartis a.b. Nr. A-556-31/2012

¹³ LVAT nutartis a.b. Nr. A-1456-575/2018

